

Nationaal-Socialisme en Pinkstergedachte.

De Roomsche kerk heeft in Nederland tuchtmaatregelen aangekondigd over N.S.B.-ers. Onder andere bepalingen is ook gezegd, „dat in sommige gevallen het gebruik van de sacramenten, de ontvangst daarvan, zou worden ontzegd aan N.S.B.-ers van zekeren graad“.

Gevraagd, wat hij daarvan dacht, heeft een roomsch N.S.B.-er, sprekende voor de N.S.B., gezegd, zich nog eens te moeten bezinnen. Gelukkig. Maar hij zei nog iets anders daarenboven. Hij merkte op, dat roomsche N.S.B.-ers, die vlak aan onze oostgrens zich van de sacramenten zagen uitgesloten, ze 5 minuten over de grens toch konden ontvangen. Waren er geen Duitse roomschen? Waar blijft, zoo vroeg hij, de internationale eenheid, de oecumenische gelijkgerichtheid der Roomsche kerk?

De vraag zal indruk gemaakt hebben; we geven haar in vrije bewoordingen weer na lezing van een persverslag.

Maar het is te hopen, dat die indruk juist het tegendeel tenslotte uitwerken zal van wat de steller der vraag bedoelde.

De tegenvraag zou te stellen zijn: indien de Roomsche kerk in Duitsland vrij was, wat zou ze dan doen?

De vragende N.S.B.-er moet niet concludeeren, dat de kerk haar internationale eenheid prijs gaf, doch dat het nationaal-socialisme de internationale eenheid der kerk op de basis van Gods recht door terreur verhindert.

En de toezijnde protestanten hebben te bedenken, dat zij op hun qui-vive moeten zijn. Eer zij, gelijk de Duitse roomschen, hun vrijheid inboeten door niet te begrijpen wat er in de wereld te koop is. De waarschuwing komt op tijd — tegen Pinksteren.

K. S.

Een breed vervolg.

G. van Bokhorst: *Menschen ontmoeten elkaar*. — Uitg. J. H. Kok N.V., Kampen, 1936.

Werd er vroeger wel eens geklaagd over het verwaarlozen van het platteland in de literatuur, in de laatste jaren krijgt het dorp en het landleven wel een behoorlijk aandeel ervan. Is het leven van den stadsmensch langzamerhand voldoende psychologisch ontleed, zoodat er nauwelijks belangstelling kan verwacht worden voor nieuwe problemen van den stedeling? Zeker niet, want het voortijnde leven met zijn telkens nieuwe vindingen, stelt den mensch steeds weer voor ongedachte mogelijkheden en moeilijkheden.

Bevredigt dan de voortschrijdende mechanisering in de stad, de fantasie niet voldoende, zoodat de stadsbeschrijving geheel wordt overgelaten aan den modernen zakelijken roman, die in visie en stijl zich tracht aan te sluiten bij de koele haast van de machine?

Of is de verheerlijking, althans liefdevolle beschrijving, van het dorp met zijn bewoners, slechts een mode, zooals het vroeger mode was daarop af te geven? Heeft het toenemend zomervacantiebezoek aan het land, bij den stadsbewoner de begeerte opgewekt dieper ingeleid te worden in het denken en doen van den dorpeling? Wie zal het zeggen? Feit is het echter, dat het platteland in trek is, ook in de literatuur, en dat vooral het dorpsjongelie in den laatste tijd zeer verdienstelijk is uitgebeeld in zijn eigen milieu. De christelijke schrijvers zijn in dezen niet achter gebleven,

hebben zelfs in dit genre buitengewoon goed werk geleverd.

Van die streekromans, waarop we trotsch zijn geworden, heeft van Bokhorst er een geschreven, een debuut, evenals Bartje. Zijn „Onder lage daken“ heeft een paar levensjaren beschreven van Mijns Wortel. De schrijver bleek een nauwkeurig waarnemer, een geestig opmerker, een talentvol weergever te zijn. De groeiende angst voor den dood bij Mijns, die zijn hoogtepunt vond in het bevrijding zoekende gebed op de heide, werd meesterlijk beschreven.

Niemand zal het den schrijver dan ook kwalijk nemen, dat hij Mijns opnieuw ten tooneele brengt. Het nieuwe boek van Van Bokhorst: „Menschen ontmoeten elkaar“, is namelijk een vervolg op zijn eerste werk. En het is weer niet iets nieuws, dat het leven van één jongen onderwerp werd van meerdere boekdeelen. Francesco Campana en Merijnke Gijzen hebben drie tot vier deelen doen ontstaan. Maar daarbij bleek het voor den schrijver wel moeilijk de volgende deelen op het zelfde peil te houden van het eerste. Achteruitgang viel niet te loochenen. Het kind in zijn jonge jaren stond onbevengd tegenover de hem omringende natuur en maatschappij, hij bleef het middenpunt. Later, bij het opgroeien, bleek zijn persoonlijkheid een tamelijk onbelangrijke factor in het geheel van het gebeuren en werd hij meer naar den achtergrond geschoven, om plaats te maken voor ideeën en stelsels.

Ook Van Bokhorst heeft in zijn nieuwe boek aan Mijns niet die plaats gegeven, die hij in het eerste deel innam. Mijns' leventje duikt onder in het uitvoerig beschreven dorpsleven. Hij is er wel steeds, en hij komt wel telkens naar voren, maar hij onderscheidt zich slechts weinig van anderen. Heel veel menschen ontmoeten elkaar in dit boek, doch de ontmoeting is dikwijls heel vluchtig. Vele der vroegere personen, die toen een goeden kijk gaven in hun innerlijk leven, komen nu slechts kort kennis maken met de lezers. Mijns' vader, Jan Nagel, en vooral de sympathieke dokter De Klerk houden zich te veel afzijdig. Nieuwe personen, de familie Roodhart vooral, dringen naar voren. In het eerste hoofdstuk komen ze op, om in het laatste voor goed te vertrekken. Zij behoren niet tot het dorp, hun levenswijze en optreden zijn afwijkend, en toch beheerschen ze voor een groot deel het boek, zonder dat het dorpsleven door de tegenstelling feller uitkomt.

De stijl van het boek lijkt soms op het zand van de hei. Het zit los aan elkaar maar vormt toch een eenheid vol fleurige afwisseling. Zoo ook vormen de talrijke losse gevalletjes, die de schrijver geeft, saam het bonte, maar weinig bewogen dorpsleven. Met liefdevolle uitvoerigheid weidt de auteur uit over alles wat er voorvalt, ook over die dingen die met het verhaal weinig of niets te maken hebben. Daardoor is het boek wat te dik geworden. Geringere uitvoerigheid had de overzichtelijkheid bevorderd. Dikwijls is de typeering van menschen en dingen uitnemend, het taalgebruik zeer plastisch en fijndoorvoeld. Maar ook zijn er gedeelten, waaraan slordigheid en ondoordachte woordenkeus niet vreemd zijn. Dan lijkt het werk te haastig geschreven. Zinnen als „op de markt kocht moeder voor een paar centen prachtige platen met jachtafereelen, stellen zij voor“, zijn geen zeldzaamheden. „De vrede is uitgebroken!“ is ook niet gelukkig uitgedrukt.

En toch is het geheel een zeer lezenswaardige beschrijving van het leven in een dorp, waar kleinigheden worden opgeblazen tot, of gevoeld als gewichtige zaken. De grootste en schokkendste

zouden ons geweten geweld aan doen, hetwelk geen rechtschapene van iemand ooit eischen kan; en wy zouden een schandaal zijn voor onze schaapjes en voor vele anderen. In haast, Anno '92 5 Juli, naar den ouden stijl.

Die broederen des Classis sulx gesien hebbende, hebben begert van den gedeputeerden van Arnheim, om den Hove sulx aen te dienen, welcks deselve te doen aengenomen hebben.

Nae gedaenen examine is bevonden, dat die pastores niet genochsaem en sindt gefondert geweest, en derhalven voor gereformeerde kerken-dienaeren in dese Classe noch niet aengenomen, maer vermaent, dat sie haer wilden wijder bekenen, ende derwegen het iudicium op verneren tyt gesuspendeert; ende daarmede (opdat) alle valsche leerlinge gewerd (geweerd) worde sindt haer die articulen vorgehouden, welcke in den Classe tot Arnheim die pastoren hebben onderschreven, opdat sie deselve oock wilden aennemen ende achtervolgen, ghelyck sommige absolutelyck, sommige met sekere conditie onderschreven hebben, blyckende bij het geschryft daarvan synde.

De Overgang.

Copie. Copie van die articulen also luidende. Articulen welcke die pastoors der platten landen in Nederveluwe nae het wettelycke examen, gehouden in der Classice vergaringe binnen Harderwyck den 4 July ende volgens Ao 1592 nae den ouden styl (men volgde nog langen tijd tweeërlei tijdrekening) ingewilicht end onderschreven hebben.

1. Wy voors. pastores erkennen end bekennen

gebeurtenissen uit de buitenwereld, zelfs de groote oorlog, vermogen slechts tijdelijk een deining te veroorzaken in het rustig voortvloeiende dorpsleven. Ook op Mijns' ontwikkeling hebben ze weinig invloed. Wel gaat het soldatenleven niet over hem heen, zonder indruk achter te laten, maar niet daardoor wordt zijn geestelijke groei beïnvloed. Langzaam rijpt het proces. Zijn angst voor den dood, door gemis aan geloofsverzekerdheid, wordt eindelijk van hem weggenomen. Nu pas kan hij ook de natuur schoon vinden, wat de schrijver fijn-gevoelig teekent, door Mijns in dankbare verrukking voor den prachtige bloei van een struik zijn werk in de maatschappij te laten herbeginnen. Geen opgelegde vroomheid ontsiert het boek. Het is m.i. minder dan zijn eerste werk, omdat het een vaste lijn mist, te fragmentarisch is en te uitgebreid. Maar Bokhorst gaf hier weer een gezond boek, en dus een goed boek.

Gr.

H. S.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Bioscoopbezoek.

II.

Voor een mensch, die als christen wil leven, teer en trouw, is er geen plaats in de bioscoop.

Wie zich in de schemering van de bioscoopzaal neervleit om op zich in te laten werken, wat op het doek wordt vertoond, geeft zich daardoor over aan de beïnvloeding door een geestesrichting, die zich laat leiden door de vraag naar geld en genot, die eenvoudig lachen zou, als haar den eisch stelt, dat zij zich zou laten beheerschen door den eisch van Gods Woord.

Nadat ik het vorige artikel schreef is mij dat nog duidelijker geworden.

Mij kwam onder oogen een artikel „Censuur en Moraal“ dat handelt over de betoekenis van filmkeuring, geschreven door iemand, die voorstander is van de bioscoop.

Die mijnheer beweert n.b., „verontwaardiging over zedekwetsende voorstellingen kan niet anders zijn dan een bekentenis van ontstellende weerloosheid of een onnatuurlijke miskening van de polariteit der geslachten“.

Alle menschen alzo, die zich verzotten tegen de vertooning van naakte vrouwen of (wat erger is) half naakte vrouwen in allerlei gewaagde houdingen en bewegingen, zijn minderwaardigen, die niet genoeg weerstandsvermogen bezitten, die al te gemakkelijk verkeerde neigingen bij zich voelen wakker worden; of het zijn dwazen, die een opkomende neiging te haastig zonde noemen.

Hoe weinig begrip deze schrijver voorts heeft van „zedeloosheid“ komt in zijn artikel wel heel duidelijk naar voren.

Van zedeloosheid is volgens hem alléén sprake, als de opgewekte neiging geen bevrediging kan vinden.

Zedeloos is een film dus alléén omdat men de kijkers naar huis laat gaan met brandende driften, en zij hebben de gelegenheid niet om daaraan te voldoen. Alléén om een zekere wredeheid, die daarin ligt tegenover den mensch, is hier sprake van zedeloosheid, maar of de opge-

eerstelyck die Schrift des Ouden ende Neuen Testaments die eenighe ende volcomene leere end regel des salichmakenden geloofs end christelycken wandels te wesen, verwerpende alles wat daerentegens strijdende is.

2. Bekennen daerbeneffens, dat die somma derselver leere in den Catechismo, dewelcke in den Nederlandtschen gereformeerden kercken ende scholen geleert wort, begrepen sy; approbieren derhalven ende nemen denselven als schriftmaetich aen, belovende ons nae denselven te willen reguleren ende onse toehoorderen soveele te verclaren als ons eenichsins mogelyck wesen sal.

3. Voorts beloven wy oock insonderheit, dat wy alle Sondagen nae voleindinghe der predication onsen toehoorderen duidelick sullen vorlesen die thien geboden Gods, die twelff articulen des christelicken geloofs, die insettinge des heiligen Doops end Avontmaels Christi, besluitende met het Vader onse, ghelyck sulckes alles in den Catechismo gevonden wort.

4. Belangende den Heiligen Doop inwilligen wy denselven in onsen kercken ter presentie onser toehoorderen also te bedienen, ghelyck het formulaer (formule) in den Catechismo daarvan meldet; achterlaetende den Exorcismus ende alle afgodische superstitiën.

5. Overmits het heilige Avontmael Christi langen tijt opten platten landen van wegen den troubelen niet is uitgedeeft worden, daermee dan alle misbruick desselven vorgecomen moge werden, sal hetselve in geenem kercken, hetsy by crancken offte gesonden, uulgedeeft werden, men hebbe dan eerst der Classis advys daarvan gehoort.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

II.

Twee bezwaarde Pastoors.

Wilhelmus de Weese, pastoor in Putten ende Henricus Wolteri, pastor in Vorhuizen nae dien sie twee sessiones den examini bygewont hadden, sindt sy nae huis gereist, achterlaetende aen den Classen een dusdanige Schrifttelicke requeste ende protestatie: Nos subscripti pastores in Velua quarto Julii anno XCII, obedienter comparavimus Hardervicac, et audita prima diei propositione simpliciter in genere respondemus: Nos anima gratia perseverare in ea doctrina, quam nostros in hanc V. Ju. s. diem docuimus auditores multis annis, quae qualis fuerit interrogantur illi, et si aliter (quod Deus avertat) ageremus, conscientia nostra taederetur, quod nemo bonus a quoquam exegat nunquam, et scandalo essemus oculis nostris et multis aliis. Raptim Anno XCII V July, stylo veteri.

Vertaald als volgt: Wy ondergeteckenden, pastoors op de Veluwe, zyn den 4den Juli anno (15)92 gehoorzaam te Harderwyck verschenen, en na op den eersten dag de stelling(en) aangehoord te hebben, hebben wy eenvoudig als volgt geantwoord: Wy wenschen om des gemoeds wille te volharden by die leer, waarin wy tot op dezen dag 5 Juli onze hoorders vele jaren onderwezen hebben; hoedanig deze geweest is kunt gy hen vragen. En zoo wij anders (wat God verhoede) handelden, wij

Den Hooggeacht.

Prof. Dr. H.

Hooggeachte

Een artikel

Heraul van

sonder één le

genomen en

tweede maal

wenden. Ik ki

omdat deze r

vallen, waar

doet. In mijn

matic", 12 Ap

reilde, toen ik

wille van den

Vooraf mog

zijn.

In „De Hera

verklaard, me

ten polemiseer

over U thans

dat niet doen,

„conditie“ zou

ik pilvoerig U

gave van red

een andere h

werd. Natuur

het spijt me, e

uw verklaring

heeft moeten

een N.S.B.-er,

Een tweede

niet alleen pu

(1935) doch o

indirect aan

U in verbind

rechtstreeks

sproken, dat

grove onware

Heraul van 7

en door mij

formatie“ van

waren, of te

te handhaven.

te brengen. D

uw plicht, ter

templicht“ va

geschreven. T

culier beroep

in dezen verg

mijn eisch he

opmerken, da

gende, met fe

onware klach

kennis geeft

over aan hen

Het feit, da

voorbaat ver

over deze qu

gens weinig

Een derde

Pinksterfeest

woord op uw

datum niet

voorts: wat

moet men nis

En tenslott

halve dan em

in geding geb

voor hen ova

en vermoien

heid leidt, d

respect voor

voor hen gr

buiten de ge

een los bijb

laat verstre

nog niet wis

ingebracht t

door U onda

Thans kom

kel, citeer E

Dr. A. K

geschatte le

had gegeven

daarvan gee

als hij zelf

en op de vo

werden, nie

een thetisch

toepassing c

Het zal is

bekend zijn,

critiek gele

algemeenhe

meester mee

over Ds Kof